

20 godina arheološkog istraživanja

**ZUMBERAČKE
NOVINE**

Piše: Damjan Lapajne

Protekle 2001. godine navršilo se dvadeset godina od početka sustavnog arheološkog istraživanja Žumberka. U svakom slučaju, to je prigoda da se sumiraju rezultati i naznače perspektive daljnjih istraživanja a i prezentacije značajne kulturno povijesne baštine koja po svojoj izuzetnosti prelazi okvire samog Žumberka.

Istraživanja su započela u Gornjoj Vasi daleke 1982. godine otkrićem rimske rano carske nekropole, i kako to obično biva, ubrzo je otkriveno naselje i nekropola starijeg željeznog doba na Budinjaku, rimska nekropola u Brateljima, stari srednjovjekovni gradovi Tuščak i Žumberak. Na svim lokalitetima započela su arheološka istraživanja koja traju i danas.

Uporedo su obavljena i terenska istraživanja pronalaza i drugih arheoloških nalazišta tako da je od prvih sporadičnih nalaza do danas sistematizirano i opisano šezdesetak arheoloških lokaliteta od prapovijesti do doseljenja Uskoka početkom 16. stoljeća. Nije se ostalo samo na istraživanjima, već su izložbama prezentirani nalazi Gornje Vasi i Budinjaka u muzejima od Samobora, Zagreba, Novog Mesta, Krškog da spomenemo samo

neke. Istovremeno konzervirani su i restaurirani pronađeni predmeti i objavljeno više članaka i nekoliko monografija u Hrvatskoj i inozemstvu. In situ su prezentirani kapela Sv. Lovre u Mrzlom polju, Sv. Ilije na Sv. Geri, Stari grad Tuščak i još uvijek traju radovi na konzervaciji i prezentaciji Starog grada Žumberka - Sicherbercha i uz njega najstarije župne crkve Sv. Križa.

Dvadeseta obljetnica istraživanja obilježena je izložbom "Žumberak - 20 godina poslije, Gornja Vas 1982 - Budinjak 2001." otvorene na Budinjaku. Također će se nalazi sa Žumberka pokazati u Ljubljani, Cankarjevom domu zajedno sa naiazima iz Gorjanaca slovenski dio Žumberka na izložbi "Žumberak - Gorjanci od prapovijesti do Zatona antike". Moramo spomenuti da je uz izložbe i pisane tekstove održan i cijeli niz predavanja i javnih nastupa na radiju i televiziji i sve u želji za populariziranjem kulturne baštine Žumberka.

Poslije retrospektive dvadeset godišnjeg sustavnog rada uobičajeno se postavlja pitanje što dalje raditi. U svakom slučaju nastavlja se istraživanje Budinjaka tog i u europskim okvirima sve značajnijeg prapovijesnog nalazišta. Isto tako nastavljaju se radovi na prezentaciji i konzervaciji starog grada Žumberka tom po Žumberak stožernog spomenika po kome je izveden i njegov današnji

nađaleko poznati naziv. Novost je, preliminarno, istraživanje zemljane srednjovjekovne utvrde u Loviću Prekriškom, kojih je veći broj uz Kupu i Žumberak na tadašnjoj a i današnjoj granici sa Slovenijom a u srednjem vijeku sa Njemačkim carstvom.

Osim radova na terenu postavlja se problem prezentacije nalaza na samom Žumberku. Do sada su prezentirani samo nalazi arhitekture na mjestu nalaza kapele Sv. Lovre u Mrzlom polju, Sv. Ilije na Sv. Geri, starih gradova Žumberka i Tuščaka što u svakom slučaju u perspektivi kulturne ponude Žumberka nije dovoljno. Potrebno je postaviti muzejsku izložbu arheoloških predmeta, za što do danas nije bilo uvjeta, zbog nedostatka prostora a posebice stručnjaka koji bi stalno o izloženim predmetima vodili brigu.

Osnivanjem Uprave Parka prirode Žumberak stiču se uvjeti za planiranje i postavljanje kulturno-povijesne muzejske birke o Žumberku. Nadom da će uprava parka, zajedno sa ustanovama zaštite kulturne baštine poraditi na takvom projektu u cilju cjelovitog prikaza prirodne i kulturne baštine.

Na kraju treba spomenuti pojedince i ustanove koji su tijekom proteklih dvadeset godina provele i provode program sustavnih arheoloških istraživanja.

Prapovijesna istraživanja vo-

dio je prof. Želimir Škoberne, iz rimskog razdoblja dr. Zoran Gregl, a srednjovjekovna prof. Damjan Lapajne sa nizom suradnika, studenata, i izvođača i stanovnika Žumberka koji su zdušno obavljali radove na iskapanju. Institucije koje su bile angažirane su: Arheološki muzej, Samoborski muzej, Muzej grada Zagreba i Ministarstvo kulture Konzervatorski odjel u Zagrebu.

Za ravnanje čitaocima koji imaju potrebu više saznati o istraživanjima navodimo neka izdanja gdje mogu upotpuniti svoja saznanja. "Žumberak - Baština i izazovi budućnosti" Zbornik povodom 700.g godišnjice prvog spomena imena Žumberak, Zagreb, 1996., Gorjanci Dolenjski zbornik 1997. Novo Mesto 1997. Budinjak - Kneževski tumul, Muzej grada Zagreba, Zagreb 1999. katalozi izložbi muzeja u Zagrebu i Samoboru, kao i godišnjak Žumberački krijes.

Na kraju potrebno je spomenuti da su istraživanja obavljena uz veliku potporu stanovnika Žumberka, svećenika župa Žumberačkih kao i organa lokalne vlasti, uz financijsku otporu Ministarstva kulture i Grada Zagreba, i Društva Žumberčana "Tadija Smičiklas" koje je organiziralo javna predstavljanja i na svojim skupovima davalo veliku pažnju radovima na istraživanju i promicanju kulturno-povijesne baštine Žumberka.